

DESCRIPTIO OECONOMIAE

**PRIKAZI GOSPODARSKIH SADRŽAJA
NA NOVOVJEKOVNIM KARTAMA**

Katalog izložbe priređene u prigodi obilježavanja
Dana infrastrukture prostornih podataka 2022.

Izložbena dvorana Državnog arhiva u Zadru,
19. prosinca 2022.

**DESCRIPTIO OECONOMIAE
PRIKAZI GOSPODARSKIH SADRŽAJA
NA NOVOVJEKOVNIM KARTAMA**

Autor izložbe
Josip Faričić

Stručna suradnica
Tamara Šarić-Šušak

Tehnički postav
Branko Arbanas
Jurica Badžoka

Zadar, 2022.

Izložba je postavljena u sklopu znanstvenih aktivnosti na znanstvenom projektu IP-2020-02-5339 *Ranonovovjekovne pomorske karte Jadranskog mora: izvor spoznaja, sredstvo navigacije i medij komunikacije* (NACHAS) Hrvatske zaklade za znanost

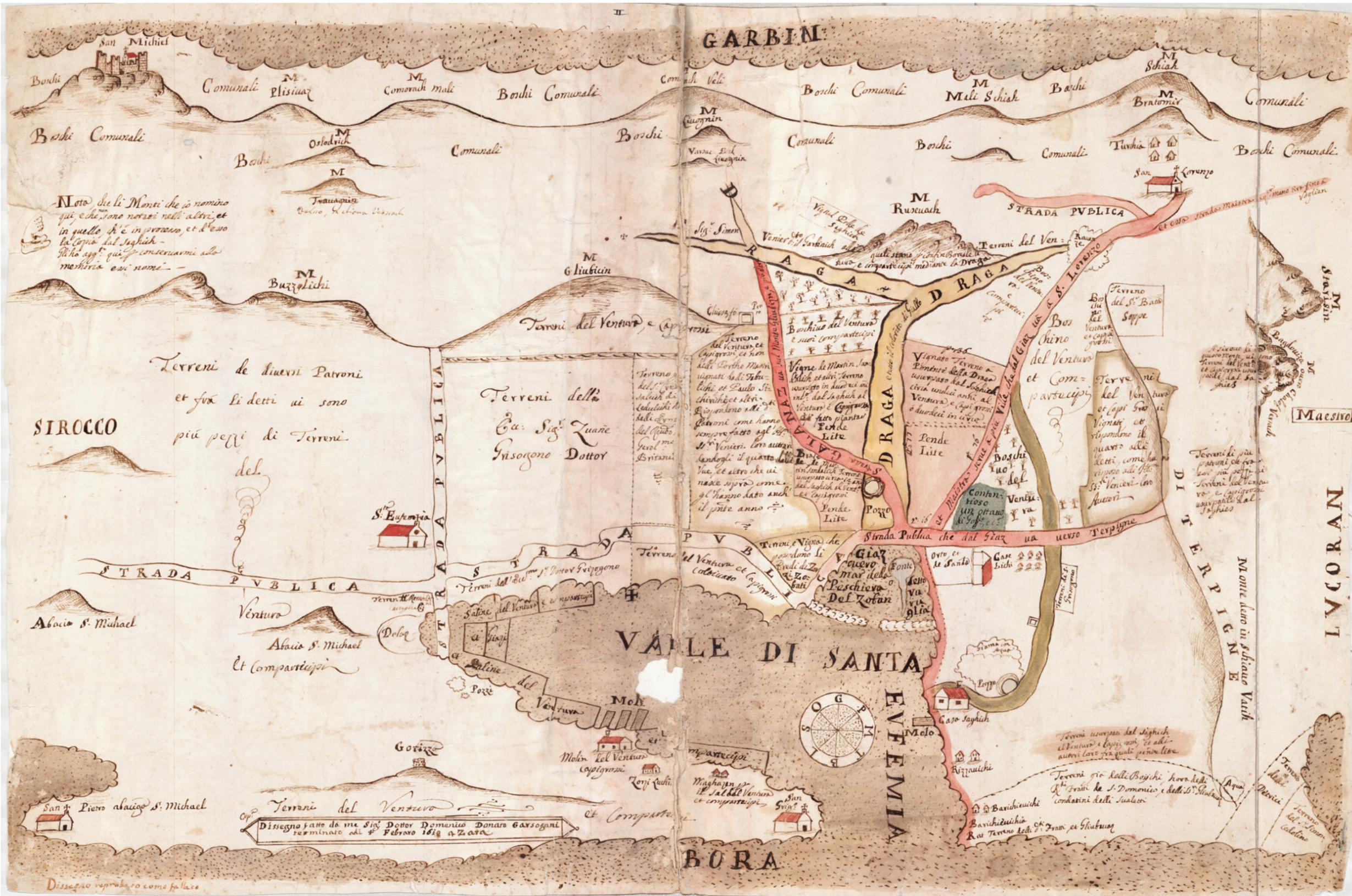
Stare geografske karte su dragocjeni izvor različitih prostornih podataka, a među njima i onih koji se odnose na gospodarska obilježja prikazanog prostora. Zrcale geografske spoznaje o prostoru prikazivanja, kartografske postupke i tehnike te namjeru njihova autora ili ustanova koje su potakle ili organizirale njihovu izradu. Na primjeru odabranih karata moguće je utvrditi da je riječ o prvorazrednim izvorima prostornih podataka za istraživanje ekonomske prošlosti koji u korelaciji s pisanim arhivskim izvorima čine komplementarnu cjelinu.

Različiti kartografski prikazi (katastarski planovi, topografske karte, pomorske i druge tematske karte) ne omogućuje potpunu rekonstrukciju ekonomskih obilježja i procesa, ali umnogome upućuju na značenje karata kao grafičkih prikaza infrastrukture prostornih podataka. Kvalitetom se razlikuju karte koje su nastale u epohi koja je prethodila standardizaciji i institucionalizaciji postupaka prikupljanja, obrade i grafičke vizualizacije geografskih sadržaja, od onih koje su ishod geodetskih izmjera koje su rezultirale većom točnošću i vjerodostojnošću kartografskih dokumenata.

Dok na topografskim i drugim geografskim kartama ekonomski sadržaji nisu bili od prvorazrednog značenja pa su prikazivani s jednakom pažnjom kao i drugi geografski elementi, na mnogim tematskim kartama upra-

vo su ekonomske aktivnosti bile u fokusu. Neke su karte nastale s ciljem prikaza postojećih zemljišnih odnosa, odnosno radi inventarizacije gospodarskih aktivnosti pri čemu su naručiteljima i/ili korisnicima takvi kartografski prikazi bili vrlo važni preglednici infrastrukture prostornih podataka. Takve su karte imale različitu uporabnu vrijednost: od općega uvida u ekonomsko-geografska obilježja prikazanog prostora do reguliranja prava i obveza vlasnika ili korisnika pojedinih prostornih cjelina. Uz takve karte posebno su značenje imale pomorske karte bez kojih se nisu mogli planirati i provoditi plovidbeni zadatci. One su, s obzirom na detaljan prikaz obale i podmorja, bile neizostavan izvor spoznaja, sredstvo navigacije i medij komunikacije.

Na primjeru odabranih karata iz Državnog arhiva u Zadru od početka 17. st. do kraja 19. st., prostorni podatci odnose se na prevladavajuće gospodarske aktivnosti u jadranskom dijelu današnje Hrvatske u kojima su poljodjelstvo, stočarstvo, ribarstvo te proizvodnja soli i vapna činili produktivnu jezgru gospodarskog sustava koja je pokretana i umrežavana u ekonomsko-geografski sustav Sredozemlja putem pomorstva i s njim katalizirane razmjene ideja, dobara i usluga. Na tim kartama prikazani podatci omogućili stvaranje percepcije o prostoru, razumijevanje prostornih odnosa i interakcija, ali i upravljanje prostornim resursima.

Eksponati:

1. **Donato Domenico Garsogani, Katastarski plan Sutomišćice, 1610. (HR-DAZD-6, Mape Grimani, Sign. 1.179.1.)**

Naslov (na poledini): *Disegno de Terreni nel Scoglio d'Oltre, e S. Eufemia an. 1610*

Mjerilo: nije naznačeno

Mjesto, godina: Zadar, 4. 6. 1610.

Materijalni opis: 1 katastarski plan: rukopis; kolorirano, papir ručne izrade, veličina 76 cm × 50 cm

2. **Vincenzo Maria Coronelli, Mari, golfi, isole, spiagge, porti, citta, fortezze ed altri luoghi principali dell' Istria, Quorver, Dalmacia, karta Boke kotorske (HR-DAZD, Knjižnica)**

Naslov: *DISEGNO TOPOGRAFICO DEL CANALE DI CATTARO/ descritto dal PADRE CORONELLI in Venezia l'anno MDCLXXXVIII*

Mjerilo: Scala di Passi 4000

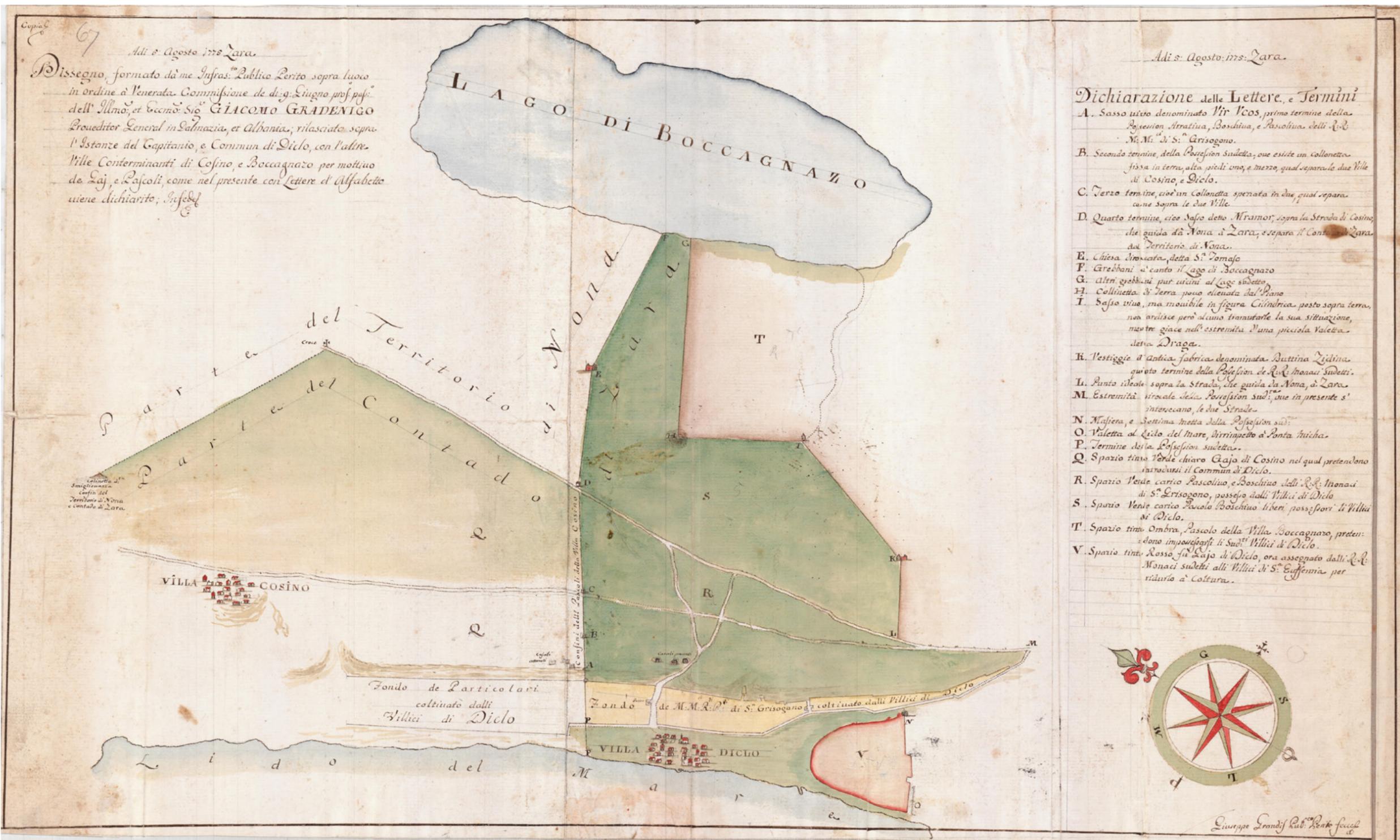
Mjesto, izdavač, godina: Venecija, 1688.

Materijalni opis: 1 karta, bakrorez; papir ručne izrade, list veličine 61 cm × 43 cm

3. **Nepoznati autor, Putna karta mletačke Dalmacije (Corografia dell' Inferior Provincia della Dalmazia), oko 1750. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 1.4.1)**

Nepoznati autor, Putna karta mletačke Dalmacije, sredina 18. st.

Naslov: *COROGRAFIA dell' Inferior Provincia della Dalmazia, o sia GUIDA ITINERARIA indicando/tutte le strade di comunicazione e loro rispettive distanze dall'uno all'altro de principali luoghi, e specialmente/di quelli, che più possono comprendersi nella Visita Generale, si di terra, che di mare della Provin-/cia medesima, con alcune altre coerenti nozioni etc.*

Giuseppe Grandis, Katastarski plan Dikla i Kožina, 1775.

Mjerilo: [ca 1 : 300 000]

Mjesto, godina: Zadar?, sredina 18. st.

Materijalni opis: 1 karta, crtano rukom u bojama, akvarel i tuš; papir zalijepljen na platno; list veličine 104 cm × 50 cm, veličina prikaza 102 cm × 47 cm

4. Giovanni Battista Lodoli, Karta Vranskog jezera i okolnog područja unutar obuhvata vranskog feuda obitelji Borelli, Zadar, 1746. (HR-DAZD-6, Mape Grimani, Sign. 1.264.5)

Naslov: *Pianta o sia Dissegno delle Pertinenze di Vrana Tlgn, Bagnevaz e Radassinovaz, con li Colli Cernagora, Modrave Tatigne et altri...*

Mjerilo: [ca 1:4400]

Mjesto, godina: Zadar, 1746.

Materijalni opis: 1 katastarski plan: rukopis; kolorirano, papir ručne izrade, list veličine 70 cm × 46 cm

5. Giuseppe Antonio Grandis, Kartografski prikaz Dikla i Kožina, Zadar, 1775. (HR-DAZD-6, Mape Grimani, Sign 1.40.)

Naslov: [Diklo, Bokanjac, Kožino]

Mjerilo: nije određeno

Mjesto, godina: Zadar, 1775.

Materijalni opis: katastarski plan: rukopis; kolorirano, papir, veličina 73 cm × 44 cm

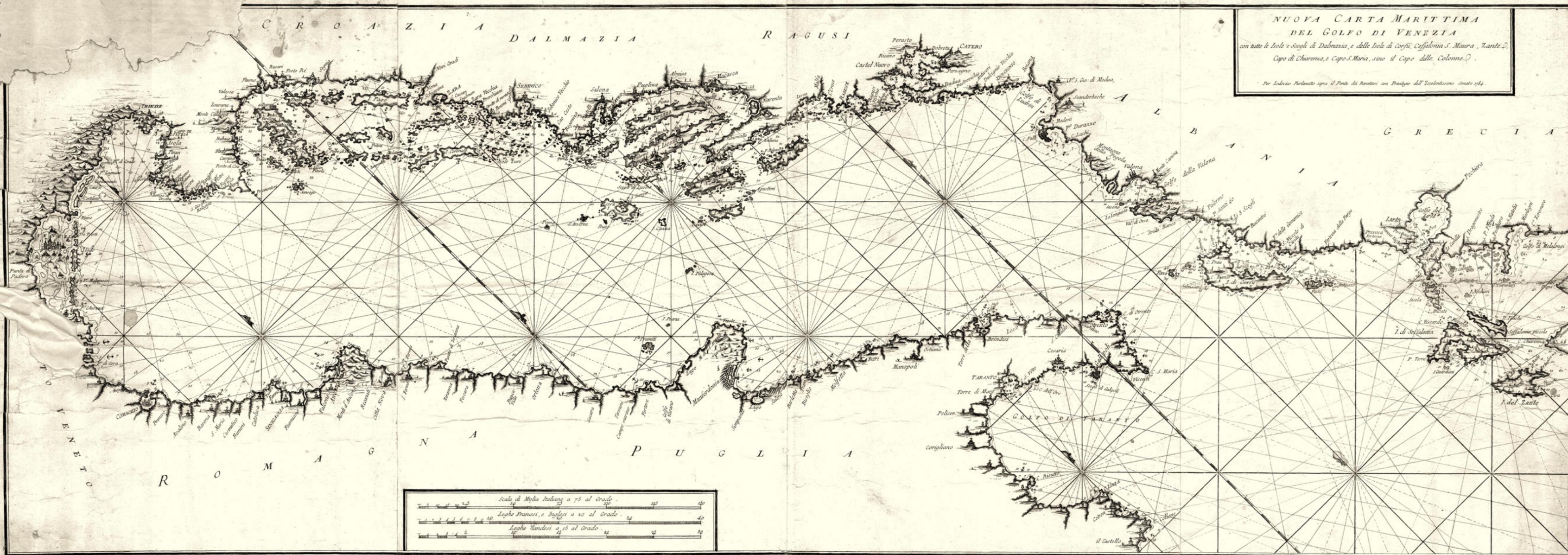
6. Lorenzo Licini Rubčić, Katastarski plan Ošljaka, 1776. (HR-DAZD-635, Fond Obitelji Borelli, sign. 5.2.12)

Naslov: *Pianta del Scoglio Osljach*

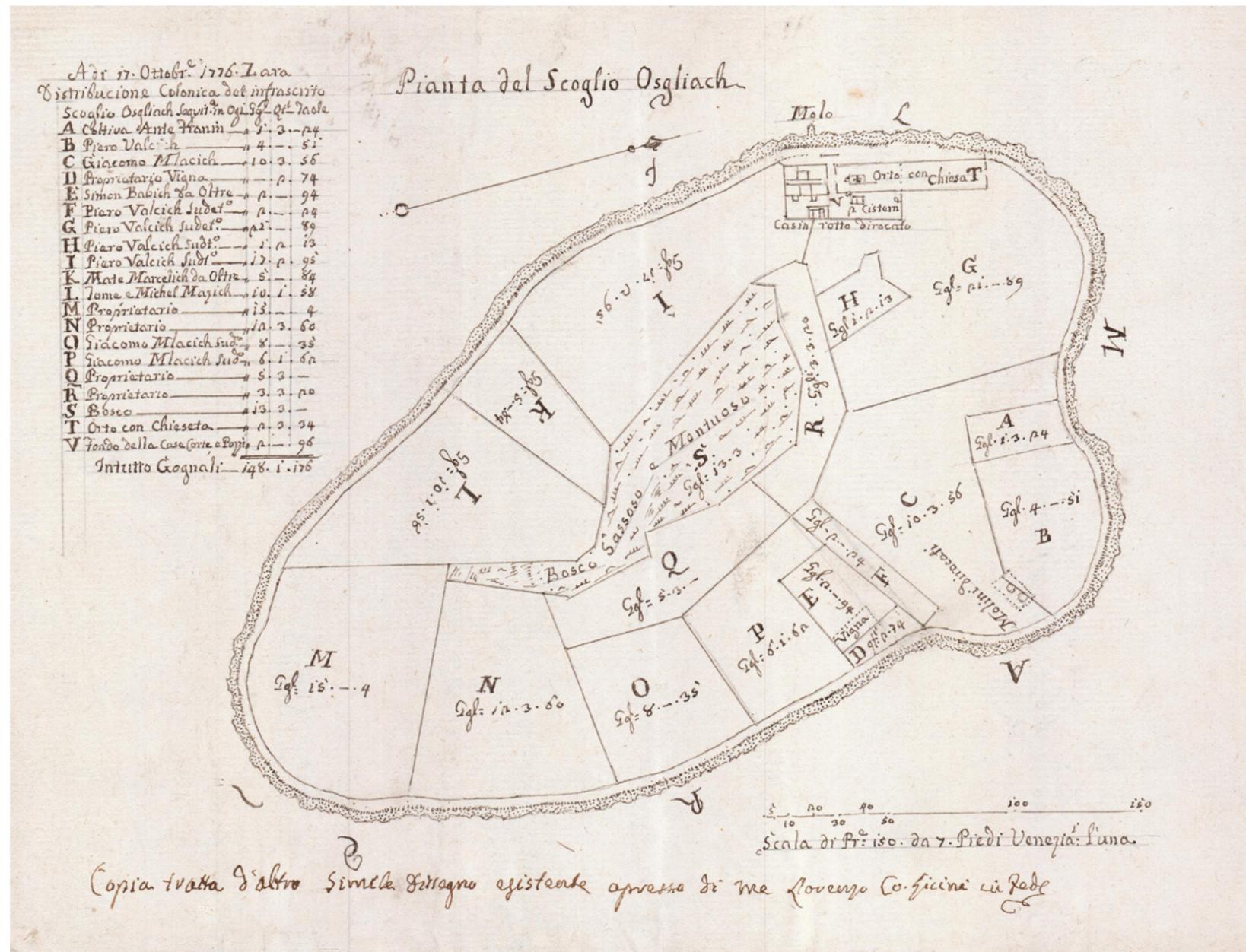
Mjerilo: Scala di pertiche 150

Mjesto, godina: Zadar, 1776.

Materijalni opis: 1 katastarski plan: crtano rukom, papir; list veličine 31 cm × 23 cm

Ludovico Furlanetto, Pomorska karta Jadrana, 1784.

Lorenzo Licini, Katastarski plan Ošljaka, 1776.

7. Ludovico Furlanetto, Pomorska karta Jadranskog mora, Venecija, 1784. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 3.1)

Naslov: NUOVA CARTA MARITTIMA/DEL GOLFO DI VENEZIA/con tutte le isile, scogli di Dalmazia e delle isile di Corfù, Cefallonia, S-ta Maura, Zante./Capo di Chiarenza e Capo S-ta Maria sino al Capo delle Colonne

Mjerilo: [ca 1 : 1 000 000]

Mjesto, izdavač, godina: Venecija, 1784.

Materijalni opis: 1 karta: bakrotisak; papir; list veličine 155 cm × 63 cm, veličina prikaza 149 cm × 53 cm

8. Antonio Signoretti, Katastarsko-kartografski prikaz razgraničenja gajeva i pašnjaka između Sukošana i susjednih sela, Zadar, 1786. (kopija karte Francesca Melchiorija iz 1724.) (HR-DAZD-348, Fond Obitelj Borelli-Galbiani, kutija 6, V, br. 1)

Naslov: Copia d'un Disegno d'Avviso fatto e sottoscritto dal Sig. Collo. Francesco Melchiori dei Gai e Pascoli assegnati...

Mjerilo: nije određeno

Mjesto, godina: Zadar, 1786.

Materijalni opis: 1 karta: crtano rukom u bojama; papir ručne izrade; list veličine 73 cm × 51 cm

9. Giacomo Adelman, Karta ninskog teritorija s prikazom Manfrinove tvornice duhana, Zadar, 1800. (HR-DAZD-6, Mape Grimani, Sign. 1.139.7.)

Naslov: Coppia estratta dalla Carta Topografica del Territorio della Città di Nona esistente in questo C.r. Archivio...

Mjerilo: Pertiche Padovane 800

Mjesto, godina: Zadar, 1800.

Materijalni opis: topografska karta s elementima katastarskog plana: rukopis; kolorirano, papir ručne izrade, list veličine 103 cm × 69 cm

10. Jean Joseph Allezard, Pomorska karta dijela Kvarnera (br. 84), u: Recueil de 163 des principaux Plans de Ports et rades de la Mediteranee), 1804. (HR-DAZD, Knjižnica)

Naslov: [Pomorski plan luke Pula]

Mjerilo: Echelle de 3 Lieue

Mjesto, izdavač, godina: Genes (Genova), chez Yves Gravier Libraire sous la loge de Banchi, 1804.

Materijalni opis: 1 karta: bakrotisak; papir, list veličine 22 cm × 17 cm

11. Francesco Zavoreo, Karta paških solana, 1808. (HR-DAZD-6, Mape Grimani, Sign. 1.156.2.)

Naslov: Disegno Topografico della sale di Pago

Mjerilo: Scala di passi geometrici 250

Mjesto, godina: Zadar, 1808.

Materijalni opis: 1 topografska karta: crtano rukom u boji; papir ručne izrade, veličina 225 x 61 cm, list s tekstom veličine 43 cm × 60 cm

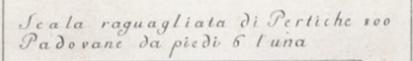
Adi 26 Luglio 1800 Zara.

Coppia estratta dalla Carta Topografica del Territorio della Città di Nona esistente in questo C. R. Archivio del Regno nella quale sono marcati e distinti tutti gli acquisti fatti dal Nob. Sig. Gerolamo Manfrin e disegnate le Terre arative incolte boschive e prative con tutte le operazioni agrarie fatte sulle Terre medesime cioè Fabbriche Strade, Fossi, Ponti, Carizzate, e piantate d'Alberi per la coltura de' Tabbachi ed in presente a Grani e Vitti.

AB Li Campi tratteggiati sono le Terre attualmente a Coltura.
 Li Verdi sono prativi o incolti.
 Due linee nere tinte d'azzurro sono i Fossi.
 Sono Strade bordate da Fossi.
 Carizzate che dividono i Campi.
 Le Terre arborate incerte sono Boschive.
 Le tratteggiate di nero le Sassose.
 Li numeri indicano le Terre di parti colari confinanti alli possessi Manfrin.

Epilogo delle Terre

Terre colte o incolte riducibili a Coltura	93000	1	123
Terre Boschive	250		
Terre Sassose o Pascolive	206	1	18
Summa Campi Padovani	95756	2	141

Alfieri Giacomo Adelman.

12. Carta di cabottaggio del Mare Adriatico, 1822. – 1824. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 3.2, List VII)

Karte za obalnu plovidbu Jadranskim morem, 1822.-1824. g.

Naslov: Carta di Cabottaggio del Mare Adriatico disegnata ed Incisa sotto la direzione dell'I. R. Stato Maggiore Generale Nell'I. R. Istituto Geografico Militare di Milano

Mjerilo: 1 : 175 000

Mjesto, izdavač, godina: Milano, Istituto Geografico Militare di Milano, 1822. – 1824.

Materijalni opis: 1 pomorska karta: bakrotisak; papir; list veličine 63 cm × 94 cm, veličina prikaza 59 cm × 87 cm

13. Carlo Antonio Signoretti, Katastarski plan Zadarskoga polja, 1820. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 1.1.11.)

Mjerilo: [ca 1 : 2 350]

Mjesto, godina: Zadar, 1820.

Materijalni opis: 1 katastarski plan: crtano rukom u bojama, akvarel, tinta; papir ručne izrade; list veličine 154 cm × 54 cm, veličina prikaza 77 cm × 47 cm

14. Karta sanitarne linije zadarskog i splitskog okruga prema nacrtu komisije Taborović, 1821. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 1.6.1.)

Naslov: Mappa del Cordone Sanitario dei due Circoli di Zara e Spalato, della piccola dimensione secondo i disegni della Commissione Taborovich

Mjerilo: [ca 1 : 3 400]

Mjesto, godina: 1821.

Materijalni opis: 1 karta: crtano rukom u bojama; papir zalijepljen na platno; list veličine 149 cm × 54 cm, veličina prikaza 147 cm × 50 cm

Giacomo Adelman, Karta Ninskog teritorija s prikazom Manfrinove plantaže duhana, 1800.

17. Karta porezne podjele Kraljevine Dalmacije, 1849. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 5.3.)

Naslov: *CARTA PROSPETTIVA/degli/UFFIZI CONTRIBUTZIONALI/NELLA/DALMAZIA/Secondo la progettata nuova distrettuazione/Giudiziaria e Politica 1849.*

Mjerilo: [ca 1 : 5 000]

Mjesto, godina: Zadar, 1849.

Materijalni opis: 1 karta: tisak, boja; papir zalijepljen na platno; list veličine 136 cm × 116 cm, veličina prikaza 134 cm × 113 cm

18. Topografska karta Kraljevine, Dalmacije, List 4: Dugi otok, 1869. – 1870. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 4.4.)

Naslov: *SPECIAL-KARTE / DES / KÖNIGREICHES DALMATIEN / Astronomisch-trigonometrisch vermessen, topografisch aufgenommen, reduziert, gezeichnet und gestochen von dem K.K. Militärisch-geografischen Institute in Wien*

Mjerilo: 1 : 144 000

Materijalni opis: 1 karta: tisak; papir; list veličine 28 cm × 41 cm, veličina prikaza 25 cm × 38 cm

19. K. K. KRIEGS-MARINE, Pomorska karta Pašmanskoga kanala u mjerilu 1 :20 000, 1872. (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 3.4.)

Naslov: *K.K. KRIEGS-MARINE/DALMATIEN/CANAL von PASMAN/von/Fregatten Kapitän T. Österreicher*

Mjerilo: 1 : 20 000

Mjesto, izdavač, godina: Trst, F. H. Schimpff, 1872.

Materijalni opis: 1 karta: tisak, papir; list veličine 56 cm × 69 cm, veličina prikaza 52 cm × 52 cm

20. Karta vinskih regija u Austro-Ugarskoj Monarhiji napadnutih filokserom, 1896., List 3 (HR-DAZD-383, Kartografska zbirka, Sign. 11.1.)

Naslov: *ÜBERSICHTS-KARTE WEINBAU-GEBIETE ÖSTERREICH'S und der in denselben von der Reblaus befallenen Flächen nach dem Stande vom Jahre 1896.*

Mjerilo: 1 : 1 800 000

Mjesto, izdavač, godina: Beč, K. K. militär-geographische Institute, 1896.

Materijalni opis: 1 karta: tisak, fotolitografija, boja, papir; list veličine 49 cm × 60 cm, veličina prikaza 44 cm × 55 cm